

NÁZEV ŠKOLY:	GYMNÁZIUM JOSEFA JUNGMANNA LITOMĚŘICE, Svojsíkova1, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.1082
NÁZEV MATERIÁLU:	VY_32_INOVACE_3B_01_Psychologie jako věda
TÉMA SADY:	Seminář z psychologie
ROČNÍK:	3. ročník
DATUM VZNIKU:	Prosinec 2012
AUTOŘI:	Luboš Nergl, Andrea Skokanová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Psychologie jako věda, její úkoly, cíle a příbuzné obory

Anotace:

Tento výukový materiál je určen studentům dvouletého volitelného předmětu psychologie. Text je rozdělen do jednotlivých kapitol tak, aby pokryl široké spektrum psychologické problematiky a poskytl zájemcům o tento obor základy, na které mohou navázat dalším studiem psychologie, popř. mohou takto získané poznatky využít pro soukromé účely, k sebepoznání, k rozvoji osobnosti i autoevaluaci.

Materiál obsahuje texty z učebnic určených pro výuku na vysokých školách, ale i texty určené pro zájemce z řad laiků či těch, kteří si chtějí rozšířit své znalosti získané v předmětu základy společenských věd. Tento materiál doplňuje soustavný výklad dané problematiky, navazuje na vědomosti, které studenti již získali a dále jejich znalosti prohlubuje. Materiál by měl pomoci studentům orientovat se v dané problematice, ale také je získat pro to, aby knihy zde citované také sami používali.

Text by měli studenti využívat k diskusi a k dalším vzájemným debatám. Systém návodných otázek a úkolů přispívá k hlubší práci s předloženým materiálem. Díky této „čítance“ se učí studenti pracovat s jiným textem, než který znají z učebnic, rozvíjet svou čtenářskou gramotnost a rychlou orientaci v textu.

Žáci si mohou texty vytisknout, stáhnout do mobilu či tabletu, různě si je doplňovat poznámkami, psát si do nich vlastní úkoly a dopisovat odpovědi. Během vyučovací hodiny je možné texty promítnout dataprojektorem na plátno či na interaktivní tabuli.

Časová náročnost: 2 vyučovací hodiny týdně

Alena Plháková: Učebnice obecné psychologie

(Autorka je profesorkou psychologie na Univerzitě Palackého v Olomouci)

Psychologie je věda, která studuje lidské chování, mentální procesy a tělesné dění, včetně jejich vzájemných vztahů a interakcí. Aplikované psychologické obory se pokoušejí využít nashromážděné poznatky při řešení praktických problémů téměř ve všech oblastech společenského života

Vývoj psychologie, která se vydělila z filozofie ve druhé polovině 19. století, od počátku provází spor o její přírodovědeckou či duchovní podstatu. Zakladatel psychologie Wilhelm Wundt (1832 – 1920), stejně jako mnoho dalších průkopníků nově vznikajícího oboru, zastával názor, že psychologie by měla být empirická a experimentální věda. K tomuto pojetí rané psychologie přispěl logický pozitivismus – v 19. století vlivný filozofický směr. Jeho tvůrce Auguste Comte (1798 – 1857) zdůrazňoval, že novodobí vědci by měli omezit předmět studia filozofie a vědy vůbec na říši objektivně pozorovatelných jevů a nezpochybnitelných faktů. (Ferré, 1997, str. 420.) Proti přírodovědecky orientované psychologii se postavil německý filozof Wilhelm Dilthey (1833 – 1911), představitel tzv. duchovědné filozofie. Dilthey dospěl k závěru, že zatímco přírodní vědy se mohou do jisté míry uspokojit dosavadním faktickým objektivismem, vědy duchovní musí nakládat s výchozími vstupy a podněty zcela jinak. V duchovní oblasti (např. v historii nebo psychologii) s sebou nese každý zdánlivě samostatný fakt svazek významů, kterým je třeba nějak porozumět. Tady podle Diltheye nepomůže abstraktní popis, ale vcítění, pochopení a znovuprožití. Metodou výkladu na základě porozumění se musí stát tzv. **hermeneutika**, původně vlastně teorie interpretace. Například dějiny „vznikají“ až spolu s tím, jak jim rozumíme my, co z nich uděláme, jak je potřebujeme, jak jejich dědictví zakoušíme. Psychologie a její interpretace psychických jevů je historickým výkladům v mnoha směrech podivuhodně podobná. (Blecha, 1996, str. 143 – 145.)

• • •

4. Nejvýznamnějším cílem psychologie je využívat získané znalosti ke zvyšování lidské spokojenosti a zdraví. V tomto smyslu se psychologie řadí mezi **pomáhající profese**. O konkrétní realizaci tohoto cíle usilují některé aplikované psychologické obory, zejména klinická a poradenská psychologie. Zvyšování lidské spokojenosti a zdraví je ovšem ideálním cílem psychologie, který některá její odvětví neberou v úvahu.

Psychiatrie je (na rozdíl od psychologie) odvětví medicíny, je to věda o léčbě vážných duševních poruch. Budoucí psychiatr musí po maturitě nastoupit na některou z fakult všeobecného lékařství. Je zajímavé, že i zde, v medicíně, existuje podobný problém, který výše popisuje Plháková.

Ronald David Laing: Rozdělené Self

(Autor, národností Skot, patřil filozoficky k existencialistům a k rebelům v medicíně. Je považován za nejvýznamnějšího představitele tzv. antipsychie. V ukázce se staví do opozice proti zakladateli psychiatrie Němci Emilu Kraepelinovi)

Zde je Kraepelinův (1905) popis pacienta, který má příznaky katatonního vzrušení:

Pacient, kterého vám dnes budu demonstrovat, musí být do posluchárny téměř donesen, protože se prochází obkročmo na vnějších stranách chodidel. Při vstupu do místnosti odhazuje pantofle, hlasitě zpívá hymnu a potom dvakrát zakřičí: „Můj otče, můj skutečný otče!“ Je mu devatenáct let, je žákem Vyšší reálné školy, vysoký a dosti pevně stavěný, ale má bledou pleť, na níž se často objeví přechodný rumělec. Sedí se zavřenýma očima, nevěnuje pozornost okolí. Nevzhlédne ani, když je tázán. Zpočátku odpovídá tiše, postupně mluví hlasitěji a hlasitěji až křičí. Na dotaz, kde právě je, odpovídá: „Chcete to také vědět? Já vám povím, kdo je vážen a bude vážen. Vím to všechno a mohl bych vám to říct, ale nechci.“ Když je tázán na své jméno, křičí: „Jak se jmenujete? Co zavírá? Zavírá oči. Co slyší? Nerozumí, ničemu nerozumí. Jak? Kdo? Kde? Kdy? Co si myslí? Když řeknu, aby se díval, nedívá se jaksepatří. Vy zde, podívejte se právě! Co to je? Co se děje? Pozor, nedává pozor. Říkám, co to potom je? Proč mi neodpovídáte? Začínáte být zase nestydatý? Jak můžete být tak nestydatý? Přicházím! Ukáži se vám! Nebudete se mi klanět. Nesmíte být ani pohledný. Jste drzý zavšivenec, tak nestydatý, nikdy jsem se s vámi nesetkal. . . .“ atd. Nakonec vydává zcela neartikulované zvuky.

Jaká je chlapcova zkušenost s Kraepelinem? Asi se cítí mučen, trápí se a je zoufalý. O čem takto vypovídá? Nelíbí se mu, že je vážen, měřen a zkoušen. Naopak, chce být slyšen.

Psychoterapie vznikala (tak jako psychologie) v druhé polovině 19. století. Původními psychoterapeuty byli výhradně lékaři – psychiatři, později jimi mohli být i psychologové a dnes i příslušníci dalších pomáhajících profesí. Psychoterapeut musí mít **výcvik** ve směru (doktríně), který si zvolí.

Stanislav Kratochvíl: Základy psychoterapie

(Autor je vedoucí klinický psycholog v psychiatrické léčebně v Kroměříži a profesor psychologie na Univerzitě Palackého v Olomouci)

Psychoterapie je léčebné působení **psychologickými prostředky**. Využívání těchto prostředků je záměrné a plánovité. K psychologickým prostředkům patří slova, rozhovor, neverbální chování, podněcování emocí, vytvoření terapeutického vztahu, sugesce, učení, vztahy a interakce ve skupině aj.

Psychoterapii provádí kvalifikovaná osoba. Vyžadovaná kvalifikace a kompetence závisí na složitosti potřebného psychoterapeutického působení. Za kvalifikované k provádění jednodušší podpůrné psychoterapie se považují osoby s ukončeným lékařským nebo psychologickým vzděláním a při týmové práci také vyškolené zdravotní sestry a sociální pracovníci. K provádění odborné a systematické psychoterapie se navíc vyžaduje speciální výcvik. Provádění této formy psychoterapie je součástí léčebné činnosti ve zdravotnictví. Mimo tuto oblast se psychoterapie aplikuje v psychologickém poradenství při práci s klienty, u nichž se zpravidla ještě nejedná o diagnostikované onemocnění, ale kteří jsou v důsledku svých problémů, konfliktů, psychických traumat, frustrací a stresů vznikem onemocnění ohroženi.

Kromě formálního vzdělání, znalostí a dovedností je pro provádění psychoterapie nezbytný základní etický přístup a jsou potřebné určité osobnostní vlastnosti, které se u jednotlivých přístupů a metod poněkud liší.

OTÁZKY A ÚKOLY

1. Které psychologické obory má Plháková asi na mysli, když píše, že ideální cíl tyto neberou v úvahu? Uveď argumenty.
2. Kde lze u nás studovat psychologii?
3. V některých inzerátech požadují potenciální zaměstnavatelé absolutorium „čisté“ psychologie. Co to znamená? Existuje v hantýrce psychologů nějaká „špinavá“?
4. Jak se absolvent medicíny stane psychiatrem?
5. V textu od Plhákové je uveden čtvrtý cíl. Které jsou ty předešlé?
6. Který z přístupů (Comte vers. Dilthey) bude volit spíš psychoterapii a který medikaci? Proč?
7. Vyhledej na internetu termín „reifikace“ a vysvětli jej v kontextu požadavků psychiatra Ronalda Lainga.
8. Které dva typy psychoterapie rozlišuje Kratochvíl v ukázce?

Zdroje:

KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. 5. vyd. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7367-122-0, str. 13 - 14

LAING, R. D. *Rozdělené self*. 1. vyd. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 2000, ISBN 80-86123-13-8, str. 28 - 30

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004, ISBN 80-200-1086-6, str. 15, 18